PÄÄKIRJOITUS

HEIKKI TAIMIO
Erikoistutkija
PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS
heikki.taimio@labour.fi

Nappikauppaa ja työllisyyspolitiikkaa

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan maaliskuun lopussa oli työttömiä työnhakijoita sekä työllistymistä edistävissä palveluissa, koulutuksessa ja työllistettyinä lähes puoli miljoonaa henkeä. Yli vuoden pitkäaikaistyöttöminä oli ollut runsaat 120 000 henkeä. Heidän jo pitkään kasvanut määränsä on nyt kolminkertainen edelliseen pohjaan (2009) verrattuna.

Onkin helppo kuvitella, että melkein jokainen tuntee jonkun työttömyydestä tai sen uhasta kärsivän tai on itsekin työtön. Kyselytutkimuksissa kansalaiset ovat olleet hyvin huolissaan työttömyydestä. Esimerkiksi Taloustutkimuksen viime joulukuussa toteuttamassa kyselyssä erittäin huolestuneita oli 46 prosenttia ja melko huolestuneita 35 prosenttia.

Luulisi työttömyyden huolestuttavan myös poliitikkoja. Hallitus julkistikin 18.4. työllisyystoimia, joiden se väitti tuovan 15 000 uutta työpaikkaa. Myönteisintä esityksessä oli uusi mahdollisuus käyttää työttömyysturvan perusosaa palkkatukeen, minkä arvioidaan lisäävän työpaikkoja 10 000:lla. Muiden toimenpiteiden vaikutuksia TEM ei arvioinut kovin merkittäviksi. Suoraan voisi sanoa, että nämä luvut ovat ongelman laajuuteen suhteutettuina nappikauppaa.

Meillä on ollut pitkään kokemuksia heikosta työllisyyspolitiikasta. Mieleen tulee vuosikymmenen takainen T&Y-artikkeli (1/2006), jossa englantilainen työmarkkinatutkimuksen huippuasiantuntija Stephen Nickell arvioi mm. 1990-luvun puolivälin jälkeisten, työn tarjontaan kohdistettujen politiikkatoimien vaikutuksia. Ainoa tuntuva vaikutus oli ollut tuloverotuksen keventämisellä, vaikka kaikenlaista muutakin oli yritetty. Tietysti poliitikot mielellään antavat kuvan hyvästä pyrkimyksestä, mutta valitettavan usein se on jäänyt lähinnä teatteriksi.

Toki poliitikot saattavat itse myös uskoa ehdottamiensa työllisyystoimien tehokkuuteen. Taloustieteellistä arviointitutkimustakin on harjoitettu siinä käsityksessä, että työn tarjonnan reformeilla saatettaisiin parantaa työllisyyttä. Valitettavan usein vaikutukset ovat kuitenkin osoittautuneet kovin vähäisiksi, kuten lehtemme tämänkin numeron muutamassa artikkelissa kerrotaan. Usein tällaiset työn tarjonnan reformit ovat lisänneet tuloeroja. Se herättää kysymään, mikähän on mahtanut olla niiden todellinen tavoite.

Tutkimusten mukaan tehokkaiden työn tarjontareformien pitää yleensä olla isoja ja rajuja. Esimerkiksi työttömyysturvajakson tylyllä katkaisemisella ja aktiivitoimiin pakottamisella on ollut tällaisia vaikutuksia, samoin kuin saksalaistyyppisillä matalapalkkatöillä. Ongelma vain on, saako tällainen politiikka riittävää kannatusta ja mitkä ovat sen sivuvaikutukset.

Keynesinsä tarkkaan lukenutta ”paleokeynesiläistä” ei työn tarjontareformien tehottomuus yllätä. Keyneshän ei sellaisia suositellut ja käytti runsaasti energiaa todistellakseen, miksi palkkojen alentaminen on vaikeaa, ja vaikka niitä alennettaisiinkin koko talouden tasolla, työllisyys ei välttämättä kohentuisi. 30-luvun lamassa oli puutetta nimenomaan kysyntäpuolella. Nykyään tilanne on pitkälti vastaavanlainen, tosin työttömyys ja deflaatio eivät ole yhtä pahoja ja korot ovat hiukan alemmalla tasolla.

Uusklassisessa mikrotaloustieteessä pääsi muutama vuosikymmen sitten vallalle iskulause ”getting the prices right”. Sen mukaisesti esimerkiksi Kansainvälinen valuuttarahasto ja OECD ajoivat hyvin markkinaehtoisia uudistuksia kuten työn tarjontareformeja. Viimeaikainenkin reformien arviointitutkimus on osa tätä perinnettä. On toki arvokasta, että tällaisia arviointeja päästään tekemään yhä paremmin menetelmin ja aineistoin.

Nyttemmin mainitut kansainväliset järjestöt suosittelevat monille maille ja euroalueellekin elvyttävää finanssipolitiikkaa työllisyyden parantamiseksi. Sekulaarisesta stagnaatiosta huolestuneet keynesiläiset ovat tehneet samoin. Suositukset ovat toistaiseksi kaikuneet melko kuuroille korville, jotain Kanadaa tai Ruotsia lukuun ottamatta. Kuitenkin pelkän rahapolitiikan keinojen käydessä vähiin suunta saattaa muuttua muuallakin. ■